

Baby's en Gebarentaal

Baby's worden geboren met een natuurlijk vermogen om te communiceren met lichaamstaal; een taal die in alle culturen hetzelfde is. Lang voordat het spraakvermogen wordt ontwikkeld, communiceren baby's spontaan door middel van gebaren en geluiden met hun ouders. Hiermee willen ze de liefde en aandacht, die ze van hun ouders krijgen, stimuleren. Lachen is het eerste vriendelijke gebaar dat ervoor zorgt dat de moeder of vader dichtbij en aandachtig blijft. Lachen fungeert op wel honderd manieren als gebaar om vriendschappelijke gevoelens voor andere mensen uit te drukken. Het is zonder twijfel het belangrijkste gebaar in het menselijk repertoire van gebaren en signalen.

Veel ouders raken danig gefrustreerd als ze de signalen van hun baby proberen te begrijpen. Ook al brengt gezond verstand de meeste ouders een eind op weg bij het begrijpen van de behoeftes van hun baby, het adequaat reageren op de talloze aanwijzingen en het vinden van de juiste oplossingen, vraagt om meer. Gebarentaal is een manier om ouders hierbij te helpen!

Natuurlijke gebaren

De afgelopen jaren is er een belangrijke vooruitgang geboekt op het gebied van de gebarentaal van baby's. Het concept is echter niet nieuw. Ouders en baby's gebaren al eeuwen lang met elkaar. Tot voor kort was er echter geen ontwikkelingsonderzoek waaruit kon worden opgemaakt dat je baby's gebaren kunt aanleren. We weten nu dat baby's het vermogen hebben om minimaal 70 gebaren te gebruiken, wanneer ze de leeftijd van 9 maanden hebben bereikt.

Ouders en verzorgers die een sterke band met hun baby hebben opgebouwd zijn zich direct bewust van wat hun baby probeert te zeggen. Ze weten dat ze zich wegdraaien van ongewenste prikkels of hun blik afwenden in geval van overprikkeling, dat ze hun armpjes voor hun lichaam houden om hun lichaam tijdelijk af te schermen als ze zich verdrietig voelen of van hun stuk gebracht zijn, en dat ze druk worden, knorren, kronkelen of heel stil worden als het tijd is om te gaan slapen.

Andere, universele, gebaren zijn onder andere het typische knikken of schudden met het hoofd. Iets dat we allemaal zo goed kennen, dat we het als vanzelfsprekend nemen. In essentie is het 'ja' knikken een buigende of volgzame beweging. We zien het echter als een bevestigend signaal. Het "nee" schudden stamt af van de afwijzende beweging van een kind dat het eten niet lust. Beide signalen zijn ook geregistreerd bij mensen die blind en doof geboren zijn, wat suggereert dat het aangeboren gebaren zijn.

Ook zwaaien is een wereldwijd gebruikt gebaar en wordt al duizenden jaren als groetsignaal gebruikt. Baby's bewegen hun handjes ritmisch heen en weer en verfijnen deze beweging geleidelijk volgens de culturele traditie. Andere sociale signalen zoals wijzen, klappen en het omhooghouden van de armpjes om opgetild te worden, laten zich rond de tiende maand zien en zijn zo goed als wereldwijd verspreid. Wijzen lijkt zo

makkelijk om te doen, dat we geneigd zijn om ook dat als vanzelfsprekend te zien. Het wijzen van baby's wordt meestal geassocieerd met het zien en horen van de namen van bekende voorwerpen of personen en met de ontwikkeling van de oog- handcoördinatie.

De voordelen van gebarentaal

Wanneer ouders voor het eerst over gebarentaal horen, vragen ze zich soms af of ze hiermee geen druk op hun baby zetten om zich sneller te ontwikkelen dan hun natuurlijke tempo. Dit is misschien de reden dat ouders wachten tot hun peuter begint te praten voordat ze zich richten op tweezijdige communicatie. Ze denken misschien ook dat het te moeilijk is om de gebarentaal te leren. Dit is niet waar! Ouders hoeven geen diploma te hebben in gebarentaal om met hun baby te kunnen communiceren. Als je wilt gebaren met je baby, gebruik je, naast de normale spreektaal, natuurlijke gebaren van het schudden met je hoofd voor "nee" en het zwaaien voor "dag" tot conventionele gebaren die makkelijk zijn om te begrijpen. Je hoeft er geen extra tijd voor in te plannen als je het op een natuurlijke manier in het dagelijks leven integreert.

Enkele voorbeelden van de voordelen van gebarentaal zijn:

- Ontwikkeling van spraak en taal
- Intensiever oogcontact, gebruik van gezichtsuitdrukkingen en lichaamsbeweging
- Verbeterde sociale en gedragsvaardigheden
- Minder frustratie bij het duidelijk maken van de basisbehoeften
- Een baby die rustiger en tevreden is
- Verrijkte band tussen ouder en kind
- Verbetering in de visuele en spiercoördinatie
- Ontwikkeling van een tweede taal
- Verhoogde interesse in boeken en de wereld om ze heen
- Leuke interactie tussen ouder en kind

Gebarentaal wordt door het onderwijsplan van de "Early Years Foundation Stage" erkend als een goede oefening.

Ontwikkeling van de hersenen

Vanaf de geboorte zijn de hersenen bezig met het verwerken van taal. De oog- handcoördinatie ontwikkelt zich echter al voor het spraakvermogen. Dit komt doordat de hersengebieden van de motoriek zich sneller ontwikkelen dan de spraakcentra. Het regelmatig gebruiken van gebaren versterkt de neurale kanalen en verhoogt het aantal centra in de hersenen waarin informatie wordt opgeslagen.

De visuele coördinatie ontwikkelt zich ook al lang voordat er verbale geluiden tevoorschijn komen. Al duurt het een paar jaar voordat de oogspieren zich volledig hebben ontwikkeld, baby's hebben een natuurlijk vermogen om zich af te stemmen op gebarentaal. Voor gebarentaal is beweging nodig, wat op zijn beurt de visuele ontwikkeling stimuleert en de ogen aanmoedigt om samen te werken.

De hersenen houden informatie onder meer vast als gevolg van associatie. Als de woorden 'eten', 'slapen', 'knuffelen' en 'melk' bijvoorbeeld steeds herhaald worden met de bijbehorende gebaren, associëren de baby's het gesproken woord al snel met het visuele gebaar. Als daarbij levendige gezichtsuitdrukkingen en lipbewegingen worden gebruikt, krijgen de woorden meer betekenis en zijn ze makkelijker om te begrijpen.

Het bewijs waaruit blijkt dat het direct gebruiken van gebaren de ontwikkeling van de hersenen en het IQ stimuleert, de sociale vaardigheden verbetert en de frustratie doet afnemen, is groeiende. Sommige onderzoekers kwamen er ook achter dat baby's die gebruik maken van gebaren, vaak op een meer ontwikkelde manier spelen dan baby's die niet gebaren. Anderen beweren dat gebarende kinderen over een rijkere woordenschat en een hoger leesniveau beschikken.

Feit is in ieder geval dat gebarende ouders meer tijd besteden aan interactie met hun kinderen, wat het algemene communicatieproces enorm stimuleert.

Gebarentaal voor beginners

- Begin met eenvoudige gebaren zoals 'eten', 'melk' en 'bed' vanaf de geboorte
- Gebruik één gebaar per zin
- Wees consequent in de gebaren die je gebruikt en herhaal ze regelmatig
- Spreek langzaam en duidelijk
- Maak veelvuldig gebruik van gezichtsuitdrukkingen
- Volg altijd de aanwijzingen van de baby
- Begin vanaf de zesde maand met gebaren die een speciale betekenis hebben, zoals 'teddy', 'deken', 'knuffel' en 'luier'.
- Laat baby's niet op commando een gebaar uitvoeren
- Wees geduldig en ontspannen
- Gebruik gebaren bij bekende liedjes en rijmpjes
- Complimenteer de baby altijd bij het doen van pogingen tot gebaren
- Laat gebarentaal niet de overhand nemen in vergelijking tot de spreektaal.

Gebaren moeten duidelijk zijn; baby's moeten de boodschap kunnen begrijpen. Ze moeten kort en bondig zijn en niet te verwarren met andere gebaren. Ze moeten telkens krachtig en groot uitgevoerd worden. Gebarentaal dient altijd in combinatie met oogcontact, duidelijke taal en lipbewegingen te worden uitgevoerd, nooit in stilte; zo wordt het begrip van de baby met betrekking tot hoe taal werkt, vergroot. Wees vasthoudend in het gebruik van gebaren, herhaal ze vaak en benadruk het woord dat bij het gebaar hoort. Een ander sleutelwoord is plezier. Baby's zullen sneller geneigd zijn om te gebaren als ze het als iets leuks ervaren!

Ouders kunnen de nog niet ontwikkelde gebaren vaak heel goed ontcijferen en zijn enorm ontroerd en blij als ze het eerste gebaar bij hun baby kunnen ontdekken. Iedere baby zal er echter, afhankelijk van de motorische ontwikkeling en manuele handigheid, een eigen manier van gebaren op na houden. Sommige baby's doen een gebaar al een paar

dagen nadat ze het voor het eerst hebben gezien, na. Andere baby's hebben hier weken of maanden voor nodig. Een interessant gegeven is dat, zelfs als er een tijd geen gebarentaal is gebruikt, de baby genoeg geheugen heeft om de gebaren veel later weer te reproduceren. Het enige wat hiervoor nodig is, is een 'trigger' in de vorm van bijvoorbeeld een bekend gebarenrijmpje of -liedje.

Universele gebaren

Universele gebaren die goed werken zijn onder andere:

- Eten – plaats je vingertoppen of hand op je mond
- Melk – open en sluit je hand (een natuurlijk gebaar dat alle baby's laten zien)
- Fles – beweeg je gesloten vuist op en neer
- Knuffelen of houden van – knuffel je armen met beide handen
- Heet of warm – blaas in de lucht
- Drinken – maak een kopje van je hand en breng deze richting je mond
- Honger – wrijf over je buik met je handpalm
- Koud – doe alsof je rilt
- Nat – schud je vinger voor je borst
- Wassen – wrijf met je vuisten over het lichaamsdeel dat gewassen moet worden
- Boek – hou je handen plat met de palmen omhoog
- Bed – leg je hoofd op beide handen
- Pijn – wijs naar de pijnplek

Systemen voor gebaren

Gebaren hebben een lange en oeroude geschiedenis. Het feit dat mensen over de hele wereld hun eigen gebarensystemen hebben ontwikkeld, geeft aan dat mensen behoefte hebben om met elkaar te communiceren in de vorm van gebaren. Iedere cultuur heeft echter een eigen scala aan symbolische gebaren ontwikkeld die overal een totaal verschillende betekenis hebben gekregen. Het in de UK, USA en Nederland gebruikte gebaar voor 'oké', de duim omhoog, betekent 'niets' in Frankrijk. In Japan is dit het gebaar voor 'geld' en in Griekenland wordt het gebruikt als belediging. De enorme verschillen tussen de culturen maken het onmogelijk om een internationaal gebarensysteem samen te stellen. Elk gebarensysteem gaat gepaard met zijn eigen uitdrukkingen waardoor regionaal woordgebruik en jargon mogelijk is. In Groot Brittannië wordt door spraak- en taaltherapeuten gebruik gemaakt van een verscheidenheid aan gebarensystemen voor kinderen met een breed scala aan problemen. Makaton gebarentaal is bijvoorbeeld van onschatbare waarde voor kinderen met taalachterstand, autisme, Down Syndroom, gehoorstoornissen en leerbeperkingen. De gebaren worden tegelijk met de gesproken taal gebruikt om de kinderen op die manier extra handvatten aan te reiken bij het begrijpen wat er gezegd wordt. De leraren dienen officieel bevoegd te zijn en volledig getraind om gebruik te maken van dit gebarensysteem. Kijk voor meer informatie op www.makaton.org.

American Sign Language (ASL) wordt wereldwijd geaccepteerd en kan volledig aanspraak maken op de status van een onafhankelijke tweede taal. Het is een functionele taal die gebaseerd is op natuurlijke gebaren. Dit maakt het een ideaal gebarensysteem voor horende baby's. Er zijn geen wettelijke beperkingen verbonden aan het gebruik van de ASL, wat het nog toegankelijker maakt voor ouders en verzorgers die zijn geïnteresseerd in gebaren met baby's. Er bestaan meerdere websites met tekeningen, paatjes en video's om ouders en verzorgers te helpen een gebaar voor een bepaald woord te leren. Tevens zijn er wereldwijd boeken over gebarentaal verkrijgbaar; zowel online als in de boekenwinkels.

British Sign Language (BSL) is een volwaardige taal die door de dove mensen in Groot Brittannië wordt gebruikt. Hoewel BSL uit sleutelwoorden bestaat die worden gebruikt in samenwerking met gesproken Engels, maakt het systeem ook gebruik van grammaticale verschillen en is daarom eerder zinvol om te gebruiken voor gevorderden. Kijk voor meer informatie op www.britishsignlanguage.com. Hoewel er veel verschillende gebarensystemen bestaan, bieden ze stuk voor stuk een mogelijkheid voor ouders en hun baby om met elkaar te communiceren lang voordat het spraakvermogen zich heeft ontwikkeld. Het is echter voor ouders met horende baby's, zonder aangetoond risico op vertraging van het spraakvermogen, niet nodig om een officieel gebarensysteem te leren. Helaas zijn de meeste gebaren uit een officieel gebarensysteem veel te moeilijk om te gebruiken voor een baby. Het duurt voor baby's nog maanden voordat ze beschikken over de fijne motoriek die nodig is om een officiële gebarentaal te leren.

Sommige deskundigen adviseren de ouders om gebaren te gebruiken die ze al kennen of hun eigen gebaren verzinnen om met hun baby te communiceren. Het enige waar ze op moeten letten is dat ze gebaren gebruiken die makkelijk zijn om te onthouden en om na te doen voor de baby. Zolang de baby en de ouder maar met elkaar communiceren en er plezier in hebben, maakt het niet uit welk gebaar je gebruikt.

Conclusie

Ouders die gebaren met hun baby ondervinden veel voordeel wat betreft het volledig kunnen voldoen aan de behoeften van de baby. Dit versterkt het vertrouwen, vergroot het plezier en verbetert het reactievermogen van de ouder. Gebaren geven baby's het vermogen om dat wat ze niet kunnen uitspreken, toch over te brengen. Ze zorgen er op die manier voor dat aan hun basisbehoeften voldaan wordt. Dit vermindert stress en frustratie en zorgt voor een blijere, meer ontspannen baby én ouder! Communiceren met gebaren creëert een basis van vertrouwen en begrip tussen ouder en baby en intensiveert hun speciale en intieme relatie. Al deze dingen maken gebarentaal een erg waardevolle hulpmiddel.

By Dr. Lin Day, Baby Sensory

Copyright Baby Sensory © 2009